Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	106 Rk1a
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2025/2224	26.3.2025

Viite

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Yhteyshenkilö
Michaela Slotte

Asia

Valtioneuvoston puolustusselontekoa koskeva lausunto

Eduskunnan hallintovaliokunta pyysi Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta valtioneuvoston puolustusselontekoa (VNS 9/2025 vp) koskevan kirjallisen lausunnon sisäisen turvallisuuden näkökulmasta ja viranomaisten välistä yhteistyötä koskien, mukaanluettuna aluevalvontaan liittyvissä asioissa tehtävä yhteistyö.

Puolustusselonteossa tarkastellaan puolustuksen toimintaympäristön kehitystä ja arvioidaan puolustuksen kehittämistarpeita keskipitkällä aikavälillä. Selonteossa määritellään lisäksi puolustuspoliittiset linjaukset Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle osana liittokuntaa sekä Suomen puolustuspoliittiselle ja sotilaalliselle roolille Natossa, EU:ssa ja kansainvälisessä puolustusyhteistyössä.

Valtionneuvoston puolustusselonteko koskee enimmäkseen valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia asioita. Sen takia maakunnan hallitus keskittyy lausunnossaan niihin asioihin, joista valiokunta on pyytänyt lausuntoa.

Lainsäädäntövallan jakautumisesta valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan kesken säädetään Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991). Toimivallanjakoa ei voi muuttaa muulla tavoin kuin itsehallintolakia muuttamalla. Toimivalta hallintoasioissa seuraa pääsääntöisesti lainsäädäntövaltaa, eli toimivalta hallintoasioissa kuuluu samalle taholle kuin lainsäädäntövaltakin. Valtakunta ei voi määrätä lailla hallintotehtäviä maakunnan hallitukselle eikä sen alaisuudessa toimiville viranomaisille. Myöskään maakunta ei voi määrätä maakuntalailla hallintotehtäviä valtakunnan viranomaisille.

Sisäisen turvallisuuden kannalta merkittävien oikeudenalojen osalta lainsäädäntö- ja hallintovalta on jaettu valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välillä. Valtakunnalla on itsehallintolain 27 §:n 28 ja 34 kohtien mukaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat väestönsuojelua, puolustus- ja rajavartiolaitosta, järjestysvallan toimintaa valtion turvallisuuden varmistamiseksi, puolustustilaa ja valmiutta poikkeusolojen varalta. Valtakunnan toimivaltaan kuuluvat myös terrorismin torjunta ja aluevalvonta.

Maakunnalla on itsehallintolain 18 §:n 1, 6 ja 12 kohtien mukaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnan hallitusta sekä sen alaisia viranomaisia ja laitoksia, yleistä järjestystä ja turvallisuutta, palo- ja pelastustointa sekä terveydenhuoltoa.

Valtakunta ja maakunta ovat sopineet itsehallintolain 32 §:n mukaisella sopimusasetuksella poliisitoimen hallinnosta Ahvenanmaalla (tasavallan presidentin asetus poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa, 56/2020). Sopimusasetuksen mukaan Ahvenanmaan poliisiviranomainen ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä suorittaa muut poliisille kuuluvat tehtävät. Valtakunnan poliisi vastaa Ahvenanmaan maakunnassa valtakunnan turvallisuudesta ja huolehtii Suojelupoliisille ja Keskusrikospoliisille kuuluvista tehtävistä.

Ahvenanmaa on demilitarisoitu ja neutralisoitu, mikä tarkoittaa, että sitä koskevat suunnitelmat on tehtävä siten, että viranomaiset pystyvät normaalioloissa suoriutumaan tehtävistään Puolustusvoimien resursseihin turvautumatta. Myös Ahvenanmaan saaristo-olosuhteista aiheutuu erityisiä haasteita, jotka on otettava huomioon tässä yhteydessä. Myös se, että Ahvenanmaa on itsehallintolain 36 §:n mukaan yksikielisesti ruotsinkielinen, ja se, että yhteydenpidon ahvenanmaalaisiin viranomaisiin on tapahduttava ruotsin kielellä, on otettava huomioon viranomaisyhteistyössä.

Yllä olevasta kuvauksesta käy selvästi ilmi, että Ahvenanmaan tilanne eroaa muun Suomen tilanteesta. Tietyissä tapauksissa Ahvenanmaan osalta tarvitaan erityisratkaisuja, koska sen viranomaisrakenteet ja lainsäädäntö poikkeavat valtakunnan viranomaisrakenteista ja lainsäädännöstä. Siltä osin kuin valtakunnan ja maakunnan välisessä lainsäädäntövallan tai vastuun jaossa on epäselvyyksiä, ne on selvitettävä ensisijaisesti asianomaisten ministeriöiden ja maakunnan hallituksen kesken, mutta myös yhteistyössä niiden alaisten viranomaisten kanssa. On tärkeää, että valtakunnalla ja Ahvenanmaan maakunnalla on yhteinen käsitys kunkin viranomaisen vastuualueista. Maakunnan hallitus toteaa näin ollen, että maakunnan ja valtakunnan viranomaisten välillä tarvitaan jatkuvaa vuoropuhelua.

Sisäistä turvallisuutta koskevat kysymykset kuuluvat ensisijaisesti sisäministeriön vastuulle, ja sisäisen turvallisuuden strategiaa valmistellaan parhaillaan. Sisäministeriö on käynnistänyt sisäisen turvallisuuden strategiaa koskevan vuoropuhelun maakunnan hallituksen ja Ahvenanmaan poliisiviranomaisen kanssa, mikä on hyvä asia.

Ministeri Ingrid Zetterman

Oikeuspäällikkö Michaela Slotte